

Rostislav Iščenko: Politický snobismus USA - důsledky a poučení

- CZ24 News | 28. prosince 2023

SVĚT: je nestabilní. Vznikají a rozpadají se impéria. Rozšiřují se a zužují se řady velmocí. Střídají se hegemoni. Politické a finančně-ekonomické centrum světa se přesouvá z Asie do Evropy a zpět a stává se, že se dostane i na americký kontinent.

Teoreticky může být postavení velmoci, tím spíše globálního hegemonu, snazší udržet než dobýt. Ve skutečnosti to vypadá jinak. Dlouho jsme si nevšimli, že “dobré časy rodí slabé lidi, slabí lidé vytvářejí těžké časy”. Druhá-třetí generace politiků globálního hegemonu se zpravidla ukáže být oněmi nejslabšími lidmi, ničícími snadno, bez napětí a nepozorovaně pro sebe samé, základnu nadvlády vytvořenou velkými předky.

To hlavní, kvalitu jim vlastní, která je posouvá do absolutních výšin v politické hierarchii hegemonu a zároveň ničí základnu hegemonovy nadvlády, nazývám snobismem epigonů. Generace epigonů nebojovala o globální hegemonii, netrpěla ztrátou a porážkou, nehledala a nenacházela východiska z bezvýchodné situace. Dostala všechno na podnosu s modrou obrubou. A měla dojem, že to dostala právem, protože (generace epigonů) představuje nejlepší, nejprogresivnější, nejtalentovanější, nejkulturnější národ na planetě, národ, který má osudem dáno vést svět do světlé budoucnosti.

Pro generaci epigonů bylo jejich “právo” na moc na planetě tak zřejmé, že si ani nepředstavovali, že by o tom někdo (kromě naprosto zlovolných nepřátel lidstva) mohl pochybovat. Neviděli sebemenší nutnost nějak dávat do souladu své politické myšlenky se zájmy nejen jiných zemí a národů, ale ani lidu své vlastní země, a dokonce ani opozičních elitních skupin. Stávali se diktátory “z nejlepších pohnutek” a s nimi se diktátorem stával “hegemon”. V souladu s tím se jeho hegemonie, která byla v rané fázi mnohými vnímána nejen jako přirozený, ale také jako pohodlný stav, protože kladla odpovědnost za globální bezpečnost na hegemonu, který se stával globálním policistou a globálním soudcem, stávala přítěží, jakmile se zjistilo, že hegemonův soud je nespravedlivý (není stejný pro všechny) a že práva globálního policisty používá k získání jednostranných výhod.

Zdůrazňuji, že nikdo nebyl proti tomu, aby se hegemonovi poskytovala jakási dodatečná (oproti ostatním) práva a výhody, jako poplatek za práci, kterou vykonává. Ale jakmile generace epigonů dospěla k závěru, že práva jsou jim dána po právu narození a že nemají žádné povinnosti, protože lidstvo, které se utápí v hříších, nemůže soudit jejich činy a vyžadovat, aby naslouchala jejich požadavkům, proti obávanému hegemonovi se začala nejprve fronda a poté skutečný boj, který rychle přerostl v plnohodnotnou vojensko-politickou a finančně-ekonomickou konfrontaci světového rozsahu.

V zásadě je to osud všech vládnoucích tříd a sociálních skupin. Přicházejí k moci na základě “společenské smlouvy”, ale nové generace, které bez námahy dědí moc a uznání svých rodičů a prarodičů, rychle dospívají k závěru, že jejich práva jsou přirozeným stavem věcí, protože jsou pastýři “nerozumného stáda” a povinnosti jsou nepříjemnou překážkou, která zůstala jako dědictví z minulých “temných věků”, které je třeba co nejrychleji odstranit ve jménu dalšího pokroku.

Jen dříve se se snobismem epigonů společnost setkávala v rámci jednoho státu. V různých státech krize spojená se snobismem (nadutostí) epigonů přicházela v různých dobách, respektive nepřijímala globální rozměry a byla vysvětlována jako krize způsobená chybami, přerodem nebo degenerací politické elity konkrétního státu.

Nicméně, aby stát z generace na generaci vysunoval na předscénu talentované a odpovědné politiky, bylo nutné, aby tento stát musel neustále vést krutý boj o své zájmy a často i o svou existenci. Jakmile nastaly dobré časy, okamžitě se objevila poptávka po slabších lidech u moci.

Například, po potlačení červnového povstání v roce 1848, generál Louis Eugène Cavenyac, který 23. června 1848 získal v boji proti povstalcům a 29. června téhož roku, po obnovení pořádku, dobrovolně složil diktátorské pravomoci, se ve Francii těšil obrovské autoritě. Politická elita se však Cavenyaca jako silné osobnosti obávala, podezřívala ho z úmyslu nastolit diktaturu, i když Cavenyac o to nikdy neusiloval, celý život zůstal pravověrným republikánem. V důsledku toho Francouzi zvolili prezidentem Charles-Louise Napoleona Bonaparta (synovce Napoleona I.), který byl výrazně slabší osobností. Ustanovil na dvacet let ve Francii svou diktaturu a v roce 1851 se prohlásil císařem Napoleonem III.

Jde o to, že právě slabí politici usilují o diktaturu, protože se bojí opozice silných osobností. Silným politikům však zcela dostačují ústavní práva a vlastní autorita. Neopírají se o neomezené pravomoci, ale o bezpodmínečnou podporu obyvatelstva.

Dobré časy nejen přivádějí k moci slabé lidi, ale také uzavírají cestu k moci silným politikům. Slabí se jich bojí a snaží se je zastavit ještě na vzdálenějších místech, na úsvitu jejich státní kariéry. To je důvod, proč si Rusko, kterému v 90. letech hrozila rozmáhající se občanská válka a rozpad, zvolilo Putina a Ukrajina, která tatáž 90. léta prožívala ne bez problémů, ale relativně klidně (díky sovětské tukové zásobě, přibližně stejné, jakou mělo Rusko, ale s třikrát menším počtem obyvatel a desetkrát menším územím), si volila jednoho slabého prezidenta za druhým.

Po rozpadu SSSR zůstaly USA jediným globálním hegemonem. Neměly konkurenci, navíc nikdo neměl v úmyslu zpochybnit právo Washingtonu vést svět ke světlé budoucnosti. Ne pouze Fukuyamovi se zdálo, že příběh je u konce, ideální systém je prakticky vytvořen a je třeba ho pouze zdokonalit pod vedením USA, které položily jeho základy. Mnozí s tím souhlasili, ale nesouhlasící nemohli nabídnout fungující alternativu k americké hegemonii.

USA okamžitě udělaly svou první chybu, když odmítly koncepci dobrovolné konvergence nabízené Ruskem a vyhlásily své vítězství ve studené válce. Američtí politici tak zakládali své právo na hegemonii nikoli na souhlasu ostatních zemí a národů (které nebylo vůbec těžké získat), ale na právu vítěze, čímž předem vkládali do systému své hegemonie ničící ji úsilí poražených po odvetě.

Druhá chyba amerických hegemonistů, tentokrát kritická, byla udělána v nultých až desátých letech a je zcela na svědomí generace nadutých epigonů. Vážně totiž uvěřili v jimi vytvořený mýtus o rozhodující roli národního HDP v globální politice. Ve skutečnosti je v dějinách lidstva mnohem více příkladů vítězství národů, jejichž HDP činil méně než procento světového, nad národy, jejichž HDP činil více než padesát procent, než tomu bylo naopak. Důležitý není ani tak objem HDP, jako jeho struktura a samotná veřejná organizace, jak napadající, tak napadané společnosti.

Kartágo svým HDP daleko předhánělo Řím, ale s třaskotem s ním prohrálo všechny tři punské války. Na druhé straně padla západní římská říše, zničená barbarskými kmeny, jejichž celková populace a celkový HDP představovaly 2-3 % (maximálně) toho císařského. O poměru HDP Mongolů Čingischána a jimi dobytých států se ani nezmiňují. Mimochodem, i obchodní Novgorod podle HDP daleko převyšoval Moskvu Ivana III., která si ho podmanila, a která v době jeho dobytí ještě ani jho definitivně nesvrhla.

Američtí analytici na počátku 21. století správně spočítali nevyhnutelnost soupeření USA a Číny, která ekonomicky rychle rostla a brzy by se měla stát americkým konkurentem. Ale inspirování rychlým, efektivním a téměř bez boje potlačením ambicí EU, která se v 90. letech napřahovala na

status třetí velmoci, začínala se profilovat jako hlavní ekonomický konkurent USA, ale jakmile Amerika slíbila, že ji opustí a ponechá ji bez svého vojensko-politického krytí, okamžitě splaskla a zaujala obvyklé místo v plavebním korytu americké politiky, washingtonští stratégové tedy usoudili, že s Čínou závislou na americkém a evropském trhu se vypořádají ještě snadněji.

USA se navíc mýlily, když věřily, že je Čína předběhne v objemu ekonomiky do poloviny 30. let tohoto století, avšak uskutečnilo se to už počátkem 20. let. Ve výsledku Američané odmítli uspokojit ambice znovuoobnovujícího se Ruska, které na počátku století nedeklarovalo nic jiného než právo na svou bezpečnostní zónu v rámci postsovětského prostoru. Moskva neměla v úmyslu postavit se proti hegemonii Washingtonu jako celku, ale chtěla v rámci bývalých sovětských hranic vytvořit ekonomické společenství, jehož centrem a základnou by se stala ruská ekonomika a vztahy by byly postaveny na principu vztahů v EU, kde jsou si všichni rovni, ale strategická rozhodnutí činily země, jejichž ekonomiky sloužily jako lokomotiva rozvoje a donor celoevropské ekonomiky. Rusko jen chtělo v prostoru východně od Polska vystupovat ze stejných pozic, z nichž vystupovaly v EU Německo, Francie a (před Brexitem) Velká Británie. Jako jediný lídr by Rusko ve svém regionu mělo větší vliv na postsovětské státy, ale zároveň mělo v úmyslu globální politiku stále koordinovat s USA.

Největší hrozbou pro Ameriku v budoucnu byla pouze jednotná Eurasie od Atlantiku po Tichý oceán. Ale k takovému sjednocení bylo velmi daleko a USA měly spoustu prostředků, aby tomu zabránily (počínaje třeba pozicí východní Evropy, která se politicky obávala Ruska, a konče obavami Západoevropanů dostat se do surovinové závislosti na Rusku). Navíc se ruského vedení obávaly všechny bez výjimky postsovětské země. Takže kdyby Moskva dostala bílou kartu na dominanci v regionu, okamžitě by čelila aktivnímu odporu a tiché sabotáži svých vlastních spojenců. Takže ještě není známo, zda by Rusko posílil souhlas USA s vytvořením sféry jeho výjimečných zájmů v postsovětském prostoru, nebo by ho oslabil.

Americké naduté epigony však pobouřila samotná skutečnost nároků Ruska na minimální samostatnost. USA, které byly přesvědčeny, že rychle postaví do latě "oprsklý Kreml" a budou mít dostatek času připravit se na potlačení ekonomických ambicí Číny, se na začátku nultých let snadno dostaly do konfrontačního režimu s Ruskem.

Výsledek známe. Nejenže nedokázaly porazit Rusko, ale dokonce ho ani dočasným oslabením vyřadit ze hry na období kritické pro konfrontaci Washingtonu s Čínou. Rusko vyhrává s USA bitvy o postsovětský prostor a o Blízký východ. Americká politika navíc vyvolala rychlé sbližování Moskvy a Pekingu, což se američtí stratégové snažili v žádném případě nepřipustit.

Američané nemohou důstojně, bez ztráty tváře a autority ve světě, ukončit příští rok jimi prohranou ukrajinskou kampaň a je třeba zahájit tchajwanskou kampaň proti Číně, jinak bude pozdě. Amerika je v pasti. Hrozí jí válka na dvou frontách s Moskvou a Pekingem, koordinujícími své akce. V této konfrontaci nemají USA jedinou šanci na vítězství. Už nebojují o udržení, ale o návrat své hegemonie, kterou v tuto chvíli nemají a kterou si vrátit nemají ani sílu, ani čas, ani příležitosti. Boje stále pokračují a bude jich ještě hodně, ale strategicky už USA prohrály.

Ale měly přece docela dobrou šanci. Rusko zjevně neplánovalo v nultých letech zasahovat do americko-čínských vztahů. S určitými ústupky, se souhlasem uspokojení požadavků Ruska na začátku století, které by je nic nestály, USA dlouhodobě vyrazovaly Moskvu z aktivní geopolitické hry: Rusko by určitě mělo co dělat na postsovětském prostoru, který by se dostal do jeho sféry vlivu, ale nezačal by se proto k Moskvě chovat přátelštěji. O tom se nyní může přesvědčit každý: Moskva teď na postsovětském prostoru dominuje, ale opravdového spolehlivého spojence nemá. Jen Bělorusko je od roku 2020 nuceno zachovávat věrnost, ale to neznamena, že v Minsku nehledají alternativní varianty.

Amerika by měla 15 až 20 let na to, aby klidně ušlapala osamělou Čínu, která má územní problémy

prakticky se všemi sousedy v jihovýchodní Asii. Pokud by se USA podařilo oslabit a podrobit si Čínu, byl by proti Rusku prakticky celý svět a obstát samostatně by bylo velmi obtížné. Pokud by Washington náhle prohrál s Pekingem konfrontaci jeden na jednoho, pak by to pro Ameriku rozhodně nebylo horší než nyní. Alespoň by Rusko zůstalo neutrální.

V rámci paradigmatu epigonů, kteří si myslí, že je dovoleno vše a ostatní nemají na nic právo, vytvořily USA proti sobě silnou rusko-čínskou neformální (ale kvůli tomu o nic méně silnou) alianci, ke které je nyní připojena velká část států jihovýchodní Asie a Blízkého východu. USA zničily vojensko-ekonomický potenciál svého hlavního evropského spojence, a sice EU. Jeho obnova bude trvat nejméně deset let, ale nové přerozdělení světa bude dokončeno dříve. USA neschopně promarnily v drobných válečných konfliktech a nesmyslných pučích protiruský potenciál postsovětského prostoru. Po ukončení SVO na Ukrajině je nepravděpodobné, že by se některá ze zemí v regionu odvážila přit s Moskvou a doufala v podporu Západu.

Americké vlastní zdroje ještě nejsou plně vyčerpány, ale zmenšily se natolik, že neumožňují současně provádět aktivní politiku na Blízkém východě a v postsovětském prostoru (kontrolovat Irák, část Sýrie, zachraňovat Izrael a Ukrajinu, postavit se Íránu a Rusku, ukázněvat Turecko) a vstoupit do plnohodnotného konfliktu s Čínou o Tchaj-wan (a ve skutečnosti potlačit čínské regionální a globální ambice).

V USA nastávají špatné časy. Nevím, zda stihnou přivést silné lidi, protože situace v této zemi je velmi nestabilní a rozpory jsou tak silné, že podle svědectví samotných Američanů již z doby před pěti lety nebyla taková vyhrčenost společenské konfrontace ani během občanské války. Amerika má šanci krizi překonat a znovu zesílit, ale nebude to snadné a nebude to rychlé, i když k moci místo ambiciózních bezvýznamných hnid přijdou obětaví a talentovaní politici.

Měli bychom si uvědomit, že problém nadutých epigonů je imanentní v jakémukoli státu, národu a společnosti. Příliš rádi opakujeme "u nás to není možné", aniž bychom si všimli, že tímto způsobem upadáme do kacířství nacismu. Protože pokud u nás není možné něco, co je možné u jiných, pak jsme na tom geneticky lépe. Hranice mezi oprávněnou hrdostí odpovědných dědiců a snobstvím epigonských povalečů je velmi jemná a neměla by být překročena.

Možná už za 6, v krajním případě za 12 let, Putin zanechá Rusko prosperující velmocí v klidném světě a odejde na zasloužený odpočinek. V tu chvíli k moci vystartují epigoni, kteří se v době obtíží obávali dostat se do popředí. Potíže je totiž možné nepřekonat a sebe zkompromitovat. Budou slibovat všem, všechno a hned, garantovat světlou budoucnost doslova "za rohem" a budou se snažit odstavit od moci odpovědné politiky, kteří kvůli své profesionalitě nemohou být drzími populisty.

Epigoni se ustanoví "hlavními patrioty", budou nestydatě lichotit "velkému národu" a na každém kroku budou opakovat, že u nás není možné nic špatného a kdo si myslí něco jiného a navrhuje, abychom byli opatrní, ten je "nepřítel velkého národa".

Tyto "měděné roury" musíme projít dříve, než si budeme moci vydechnout a s uspokojením říci, že jsme utvrdili status obnoveného velkého imperia, ale nesmíme založit ruce ale dále pracovat, abychom tento status neztratili. "Musíte běžet ze všech sil, abyste zůstali na místě, a abyste se někam dostali, musíte běžet alespoň dvakrát rychleji!" Kdo zapomene na toto doporučení Lewise Carrola, pokud se sám nestíhá stát se epigonem, odsoudí k tomu své potomky.

Moc a odpovědnost se vždy navzájem vyvažují. Čím větší moc, tím vyšší odpovědnost. Kdo touží po moci, musí si uvědomit, že nebude odpočívat na vavřínech, musí pracovat "jako otrok na galérách".

AUTOR: Rostislav Iščenko

Překlad: PhDr. Vladimíra Grulichová/Nová Republika

[ZDROJ](#)